

VÝZKUM TRHU, MÉDIÍ A VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, VÝVOJ SOFTWARE
Národních hrdinů 73, 190 12 Praha 9
tel.: 225 301 111, fax: 225 301 101
e-mail: median@median.cz
www.median.cz

ZPRÁVA Z PRŮZKUMU VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ K PROBLEMATICE DŮCHODOVÉ REFORMY

Praha 28/52021

Mgr. Martina Veverková, Mgr. Ivan Cuker

Zpracováno exkluzivně pro Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

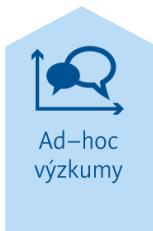
Mediální
výzkumy

MML-TGI

Software

Ad-hoc
výzkumy

Vývoj
technologií

MEDIAN, s.r.o.

Národních hrdinů 73, 190 12 Praha 9, tel.: 225 301 111, fax: 225 301 101

O VÝZKUMU

Tato zpráva výstupem kvantitativního dotazníkového šetření - průzkumu veřejného mínění k problematice a parametrům připravované důchodové reformy. Realizovala jej společnost MEDIAN, s.r.o. pro Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Výzkumu se zúčastnilo **1018 respondentů** z celé České republiky ve věku 18 a více let. Dotazování probíhalo technikou **CAWI** (dotazování na online panelu respondentů společnosti MEDIAN) ve dnech **21. – 25. 5. 2021**. Výzkum probíhal kvótním výběrem, dle kvót stanovených na základní sociodemografické údaje pro českou internetovou populaci (kvóty byly stanoveny na pohlaví, věk, vzdělání, velikost bydliště, kraj). Drobné odchylky od kvótní struktury byly vyrovnány vážením datového souboru.

Výzkumným nástrojem byl dotazník zjišťující zejména míru souhlasu či nesouhlasu s výroky týkajícími se aktuální a možné budoucí podoby důchodového systému, včetně principů jeho financování. Výroky byly rozděleny do pěti tematických oblastí, které jsou popsány níže.

Struktura váženého datového souboru:

pohlaví		nejvyšší ukončené vzdělání		kraj	
muž	49 %	základní	8 %	Praha	13 %
žena	51 %	vyučen(a) / střední bez maturity	31 %	Středočeský	13 %
		střední s maturitou	40 %	Jihočeský	6 %
		vysokoškolské	21 %	Plzeňský	6 %
				Karlovarský	3 %
				Ústecký	8 %
věková skupina		velikost místa bydliště			
18-24 let	10 %	do 999 obyvatel	17 %	Liberecký	4 %
25-34 let	20 %	1 000 až 4 999 obyvatel	20 %	Královéhradecký	5 %
35-44 let	24 %	5 000 až 19 999 obyvatel	18 %	Pardubický	5 %
45-54 let	20 %	20 000 až 99 999 obyvatel	22 %	Vysočina	5 %
55-64 let	15 %	100 000 a více obyvatel	23 %	Jihomoravský	11 %
65 a více let	11 %			Olomoucký	6 %
				Zlínský	6 %
				Moravskoslezský	11 %

Následující analýza výsledků je založena na třídění prvního stupně (výsledky za celek respondentů) a třídění druhého stupně (zkoumání rozdílů v postojích různých skupin).

Upozornění: součty % u jednotlivých proměnných se nemusejí rovnat 100 kvůli zaokrouhlování.

SHRnutí ZJIŠTĚNÍ

Obecně lze říci, že o plánované důchodové reformě je v české společnosti spíše nízké povědomí, byť většina lidí minimálně ví o tom, že reforma je připravována. Nicméně jednotlivé aspekty reformy, které byly v rámci průzkumu dotazovány, mají podporu převážné části populace.

Vysoká poptávka je samozřejmě po informovanosti a srozumitelnosti systému, slabým místem je vnímaná nespravedlivost současného systému. 81 % lidí se vyjádřilo pro zjednodušení důchodového systému a podle naprosté většiny dotázaných bychom měli již během ekonomicky aktivního života vědět, kdy půjdeme do důchodu a v jaké přibližné výši jej budeme pobírat. Naopak jen zhruba třetina dotázaných považuje současný důchodový systém za srozumitelný a přibližně pětina za spravedlivý. Lidé, kteří jsou už nyní v důchodovém věku, jej však vnímají častěji jako spravedlivý a srozumitelný, než zbytek společnosti.

Většina lidí si přeje, aby starobní důchod odměňoval výchovu dětí. Jistější postoj v tomto ohledu mají spíše ženy, souhlas mužů je z větší části váhavý, ale také souhlasný. Naopak jen každému desátému z dotázaných přijde v pořádku, že mají ženy kvůli péči o děti nižší důchod než muži. I zde platí, že rozhodnější nesouhlasný postoj mají v této otázce ženy než muži.

I další principy, směřující k větší příznivosti důchodového systému pro lidi, mají většinovou společenskou podporu. Jde o principy, že by výše důchodu měla být především dostatečná pro prožití klidného stáří, aniž by přitom jedinec musel čerpat další sociální dávky. Většina lidí také souhlasí s tím, aby byla zavedena minimální výše důchodu, na kterou dosáhne každý, kdo splní povinnou dobu pojištění a dosáhne důchodového věku. Polovina lidí s tím souhlasí rozhodně. 25 odpracovaných let za dostatečný počet považuje 81 % dotázaných. Menší shoda panuje v otázce zásluhovosti, totiž že by více vydělávající měli mít v budoucnu vyšší důchody než méně vydělávající. O tom je rozhodně přesvědčeno jen 22 % lidí, celkově s méně přesvědčenými pak 62 %.

Poměrně výrazný je společenský nesouhlas s posouváním věku odchodu do důchodu nad 65 let. S takovým krokem by souhlasilo jen 12 % lidí. Naopak 90 % dotázaných souhlasí s tím, že by lidé vykonávající náročné profese měli jít do důchodu dříve, aniž by jej přitom pobírali ve snížené výši. Zhruba dvě třetiny lidí si myslí, že stát by měl podporovat pracující důchodce např. tím, že by platili nižší daň z příjmu. Ovšem jen 25 %, resp. 30 % je v tomto názoru rozhodných. Třetina lidí naopak se zvýhodněním pracujících důchodců nesouhlasí.

Celkově zhruba 2/3 dotázaných souhlasí s tím, že by důchodový systém měl dodatečné finance získávat přímo ze státního rozpočtu a z nových daňových příjmů. Pro získání dalších prostředků pro důchodový systém zlepšením výběru některých daní se pak vyjádřilo již 86 %, tento princip je tedy přijímán lépe, než ostatní dva zmíněné. Vysoká je rovněž míra souhlasu s myšlenkou, že soukromé spoření za dobrý doplněk, nemá však být pilířem důchodového systému. S financováním důchodové reformy z fondů EU souhlasí jen 46 % lidí, nicméně 1/4 dotázaných na tuto otázku nemá názor, z čehož lze usuzovat, že tato možnost není v tuto chvíli pro českou populaci příliš srozumitelná.

Jako závěr lze konstatovat, že principy navržené důchodové reformy jsou přijímány většinou české společnosti. Rozdíly jsou spíše v tom, že některé principy jsou přijímány silnou většinou, jiné váhavěji,

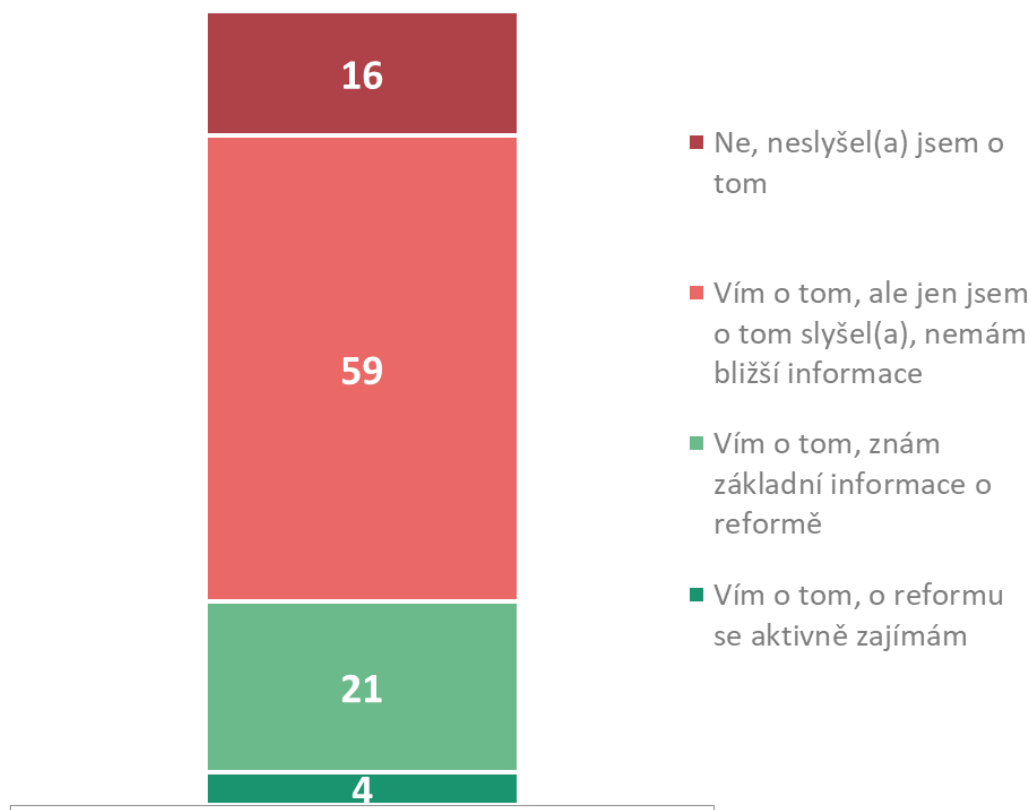
a mají také své odpůrce. Je potřeba rovněž upřesnit, že souhlas s dílčími principy reformy nemusí nutně znamenat souhlas s reformou jako celkem, a tato otázka ani nebyla předmětem dotazování.

Hlavní dělicí linii v názorech na důchodový systém můžeme spatřovat mezi lidmi s nízkým vzděláním a nízkým příjmem a vysokoškolským vzděláním a vysokým příjmem. V některých případech hraje roli také věk, rozdíl mezi muži a ženami se pak projevuje především v otázkách s genderovými rolemi přímo souvisejícími.

Z pohledu politických preferencí můžeme popsat vyšší míru souhlasu se zásluhovostí důchodového systému u voličů tradiční pravice, bereme-li za její typické reprezentanty aktuální koalici SPOLU (ODS, TOP 09, KDU-ČSL). Míra souhlasu s vyššími důchody pro vysoko-příjmové je u lidí zvažujících tuto volbu 78 %, což vysoce převyšuje míru souhlasu u ostatních stran. Právě tyto respondenti také více souhlasí s pozdějším odchodem do důchodu (21 % - nejvíce ze všech stran). S tím naopak nejvíce nesouhlasí potenciální voliči ANO 2011 (90 %), KSČM (94 %), Přísahy (96 % - zastoupena jen těmi, kdo ji uvedli v kategorii „jiné“) a ČSSD (100 %). Tito respondenti také v mírně zvýšené míře souhlasí s tím, aby zástupci náročných profesí mohli odejít do důchodu dříve bez jeho krácení. Se zvýhodněním pracujících důchodců zdaleka nejvíce souhlasí příznivci koalice Piráti a STAN (72 %). Na základě těchto údajů lze do jisté míry tvrdit, že spíše levicoví voliči více podporují dřívější odchod do důchodu, zatímco pravicovým více konvenuje apel na individuální zajištění důchodů, třeba i za cenu pozdějšího odchodu do důchodu.

PODROBNÁ ANALÝZA VÝSLEDKŮ

Graf č. 1 – Znalost připravované důchodové reformy

N=1018

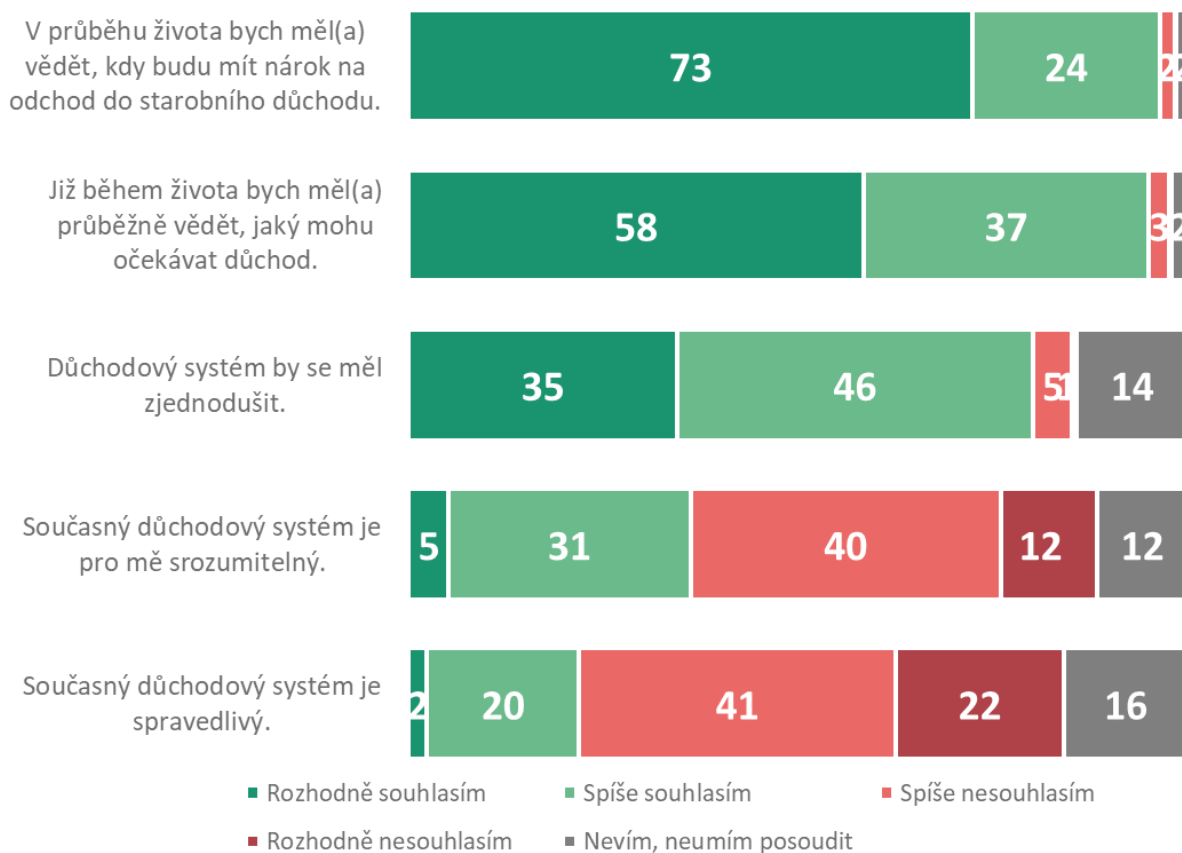
D01. Slyšel(a) jste o tom, že Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo reformu důchodového systému? Pokud ano, kolik informací o této reformě máte?

Výrazná většina (84 %) dotázaných o připravované reformě důchodového systému slyšela, nicméně jen každý čtvrtý (25 %) se domnívá, že má alespoň základní informace. Většina (59 %) naopak říká, že o reformě pouze slyšel/a, ale nemá bližší informace.

O reformě častěji neslyšeli lidé z mladší generace (24 % v kategorii 18-24 let a 25 % v kategorii 25-34 let) a lidé jen se základním vzděláním (25 %), muži pak častěji než ženy mají aspoň základní informace (25 % vs. 18 %), častěji mají základní informace také lidé s vyšším příjmem, nad 40 tis. Kč (33 %).

OBECNÉ PARAMETRY

Graf č. 2 – Obecné parametry důchodového systému

N=1018

D02A. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

Lidé se nejvíce ztotožňují s výroky zaměřenými na otázky informovanosti o svém budoucím důchodu již v průběhu pracovního života – pouze zanedbatelný podíl lidí s těmito principy nesouhlasí. Nejsilněji je požadována informace, kdy bude mít dotýčný nárok na odchod do starobního důchodu (Rozhodně souhlasí 73 % dotázaných), informaci o očekávané výši důchodu rozhodně požaduje 58 % dotázaných.

81 % také souhlasí s tím, že důchodový systém by se měl zjednodušit, nicméně v tomto ohledu je častější váhavý souhlas (Spíše souhlasím 46 %) a 14 % dotázaných neví.

Negativní hodnocení pak převažuje v otázkách, zda je současný důchodový systém srozumitelný a spravedlivý. I v tomto případě 12 %, resp. 16 % dotázaných vyjádřilo, že danou věc neumějí posoudit. Srozumitelnost pak hodnotí negativně 52 % lidí, pozitivně 36 %. U spravedlnosti důchodového systému je výsledek ještě horší – jako nespravedlivý jej vnímá 63 % lidí, jako spravedlivý jen 22 %.

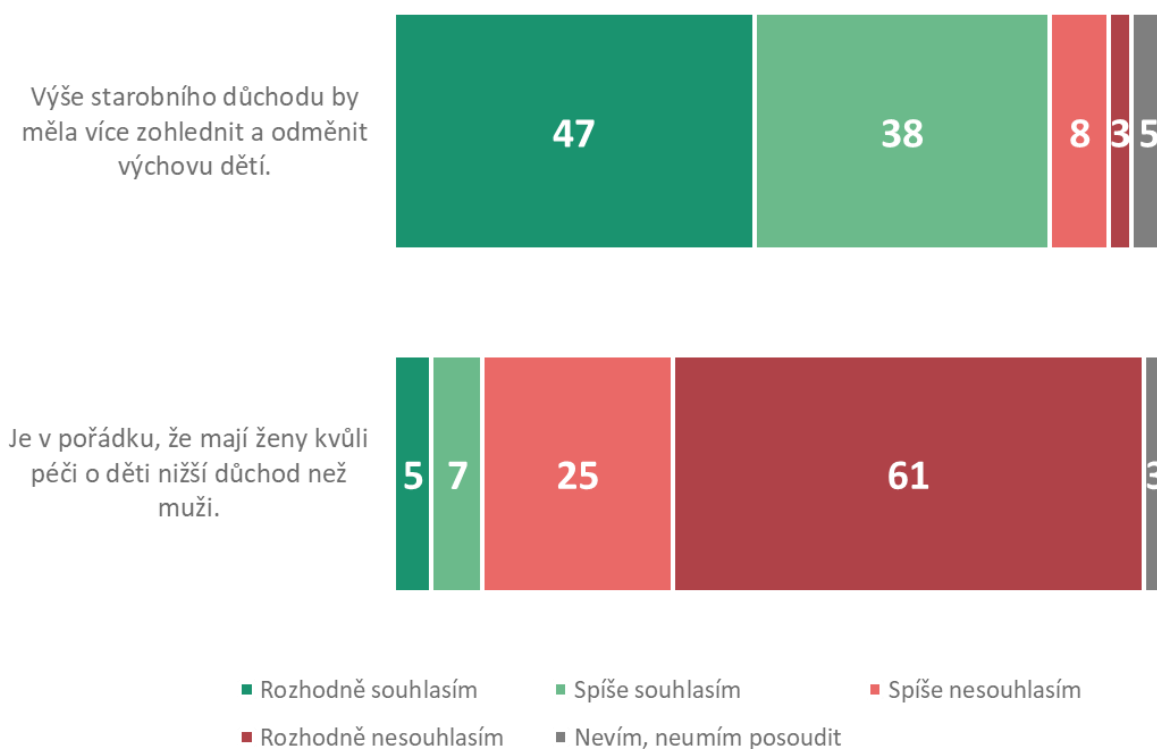
Zatímco souhlas s informovaností o přibližné výši důchodu a věku odchodu do důchodu je podobný napříč všemi sociodemografickými skupinami, srozumitelnost je výrazně lépe hodnocena generací lidí nad 65 let, tedy lidmi, kteří už většinou v penzi jsou (58 % vs. 36 % za celek) a také lidmi s VŠ vzděláním (43 %).

Jako spravedlivý pak systém hodnotí častěji muži, oproti ženám (26 % vs. 17 %) a také lidé ve věku 65 a více let (32 %). Systém také považuje za spravedlivý 1/3 těch, kdo by aktuálně volili ČSSD, KSČM a Zelení, vzhledem k nízkým počtům respondentů však výsledek není statisticky významný.

Zjednodušení důchodového systému by pak nejvíce uvítali lidé bez maturitního vzdělání (84 %), zejména oproti vysokoškolákům (75 %).

PÉČE A GENDEROVÝ ROZMĚR

Graf č. 3 – Zohlednění péče v důchodovém systému

N=1018

D02A. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

MEDIAN, s.r.o.

Národních hrdinů 73, 190 12 Praha 9, tel.: 225 301 111, fax: 225 301 101

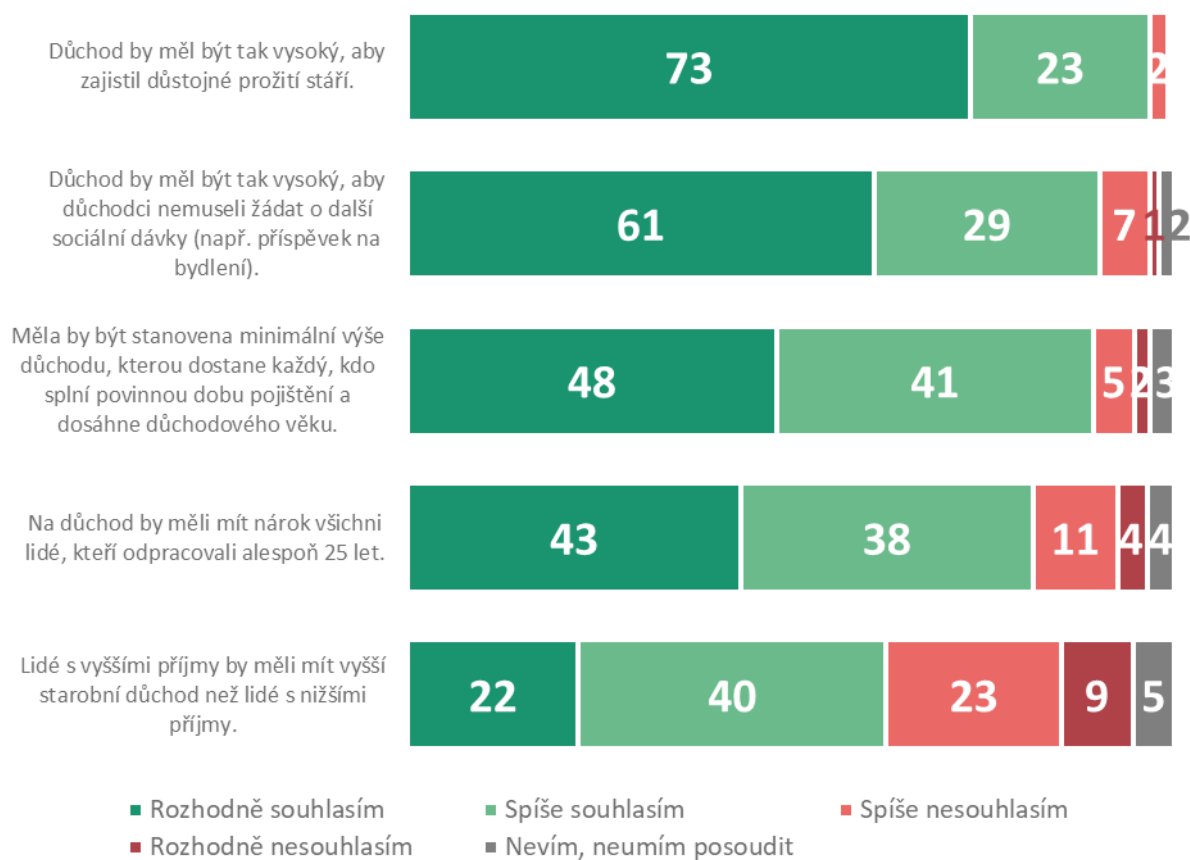
Myšlenky spravedlivosti důchodového systému vůči ženám, respektive těm, kdo v průběhu života pečují o druhé, jsou blízké přibližně 85 % lidí. S výrokem, že výše starobního důchodu by měla více zohlednit a odměnit výchovu dětí, souhlasí celkově 85 %, 47 % je o tom dokonce rozhodně přesvědčeno, nesouhlas pak vyjádřilo pouze 11 % lidí. 86 % lidí pak nesouhlasí s tím, že je v pořádku, pokud mají ženy kvůli péči o děti nižší důchod, než muži, 61 % nesouhlasí dokonce rozhodně.

O potřebě zohlednění péče o děti ve výši důchodů jsou častěji přesvědčeny ženy (88 % vs. 82 % u mužů, liší se i míra rozhodného souhlasu – 54 % vs. 39 %). S výrokem také častěji rozhodně souhlasí generace lidí nad 65 let oproti dvěma nejmladším skupinám (59 % vs. 32 % u lidí ve věku 18-24 let a 41 % ve věku 25-34 let). Podobně tak je rozhodný souhlas častější u lidí bez maturitního vzdělání (53 %) oproti vysokoškolákům (40 %). S touto myšlenkou také častěji souhlasí lidé, kteří aktuálně žijí v domácnosti s dětmi (90 % vs. 82 % těch, kdo děti v domácnosti nemají).

I rozdílnou výši důchodů kvůli péči o děti vnímají ženy a muži odlišně – ženy častěji nesouhlasí s výrokem, že je tento rozdíl v pořádku. S výrokem rozhodně nesouhlasí 71 % žen, mezi muži je to jen 50 %. S výrokem také častěji rozhodně nesouhlasí lidé s nízkým příjmem do 20 tis. Kč, zejména oproti středně příjmové kategorii 20-40 tis. Kč (66 % vs. 54 %).

ZÁSLUHOVOST A SOLIDARITA

Graf č. 4 – Principy solidarity a zásluhovosti v důchodovém systému

N=1018

D02C. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

U témat důstojné a dostatečné výše důchodů je patrná poměrně vysoká společenská shoda. Téměř všichni souhlasí s tím, že by důchod měl být tak vysoký, aby zajistil důstojné prožití stáří (96 %). Jen o málo méně respondentů souhlasí s tím, že by výše důchodů měla být tak vysoká, aby nemuseli důchodci žádat sociální dávky (90 %), a že by měla být stanovena minimální výše důchodu (89 %).

Mírně vyšší míru nesouhlasu pozorujeme u nároku na důchod pro všechny, kteří mají odpracováno 25 let (15 %). I zde však jednoznačně převládá souhlas (81 %). Naopak více jsou dotázaní rozdělení v tom, zda by lidé s vyššími příjmy měli mít vyšší důchody (souhlasí 62 %, nesouhlasí 32 %).

Souhlas s posledním jmenovaným výrokiem se výrazně odvíjí od nejvyššího dosaženého vzdělání, a to s rostoucí tendencí. Zatímco jen 50 % lidí, kteří mají dokončenou pouze základní školu nebo střední školu bez maturity s vyššími důchody u vysoko-příjmových souhlasí, v kategorii absolventů vysokých škol dosahuje míra souhlasu 84 %. Naopak u souhlasu s výrokiem, podle kterého by

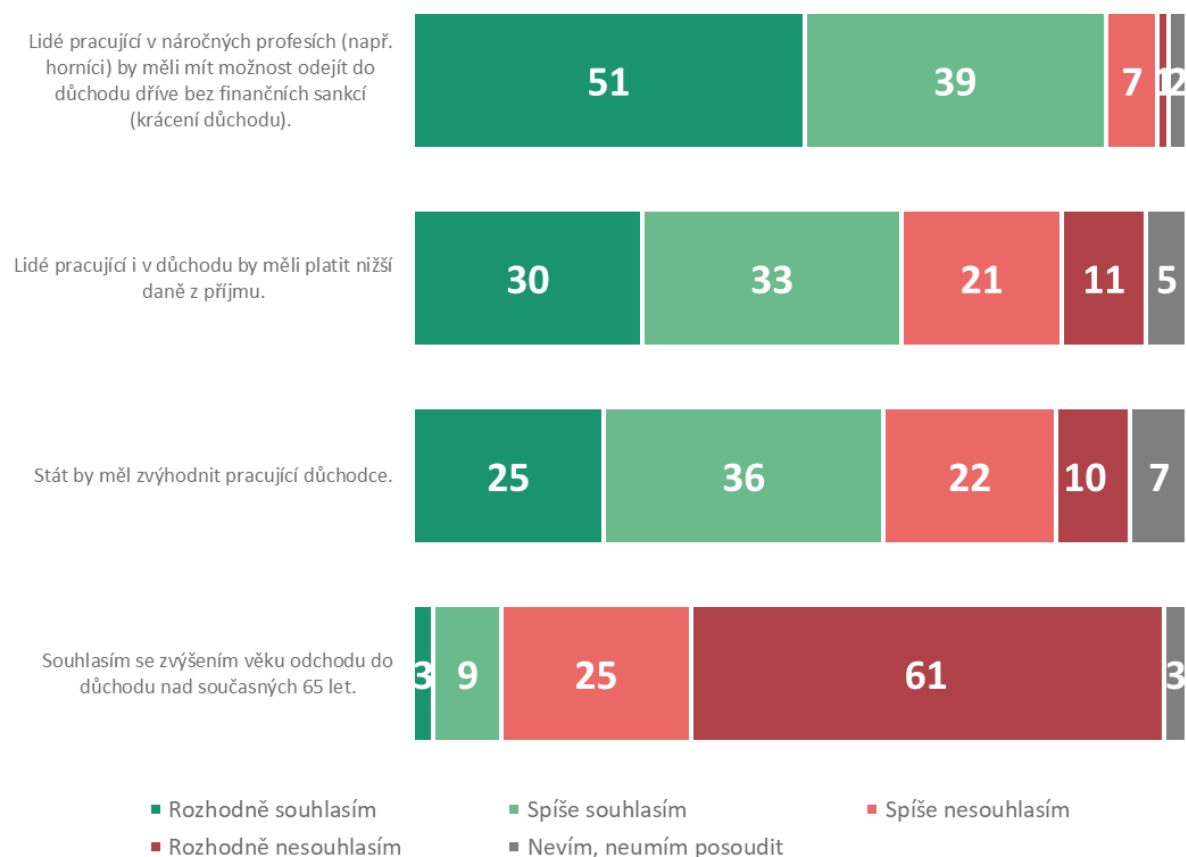
důchodci měli mít tak vysoký příjem z důchodu, aby nemuseli žádat o sociální dávky, vidíme, že mezi absolventy základních škol a středních škol bez maturity souhlasí v 96 % případů, absolventi vysokých škol v 80 %.

Podobný trend je zjevný též u příjmových kategorií. S rostoucím příjmem roste souhlas s výrokem, že lidé s vyššími příjmy by měli mít vyšší starobní důchod než lidé s nižšími příjmy. V kategorii do 20 tis. Kč čistého měsíčního příjmu souhlasí 52 %, lidé v kategorii s příjmy nad 40,000 Kč v 87 % případů. V míře souhlasu s výrokem, že by důchodci neměli nutně muset čerpat k důchodu sociální dávky pro nedostatečnou výši důchodů, je trend stejně jako u vzdělání opačný: mezi nízkopříjmovými souhlasí 93 % dotázaných, mezi vysoko-příjmovými 78 %. Podobně je tomu u souhlasu s nárokem na důchod po 25 odpracovaných letech. Ten u nízkopříjmových dosahuje 84 %, u vysoko-příjmových 76 %.

Lze tedy říci, že lidé s nízkým vzděláním a nízkými příjmy silněji podporují solidaritu v důchodovém systému, kdežto ti s vyšším vzděláním a vyššími příjmy zásluhovost.

DALŠÍ PARAMETRY

Graf č. 5 – Další parametry – náročné profese, pracující senioři

N=1018

D02D. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

V této sekci panuje nejvyšší souhlas s dřívějším odchodem do důchodu lidí v náročných profesích bez krácení důchodu (90 %). Většina lidí (51 %) s tímto výrokem souhlasí rozhodně. Podpora této možnosti je vysoká ve všech sociodemografických kategoriích. Výjimkou je jen oblast příjmu, kde s jeho růstem souhlas poněkud klesá, a to z 92 % u lidí s příjmy do 20 tis. Kč měsíčně na 81 % u lidí s příjmy převyšujícími 40 tis. Kč.

Se zvýhodněním pracujících důchodců stejně jako s tím, že by měli platit nižší příjmové daně, souhlasí podobný podíl respondentů (61 %, resp. 63 %). V obou případech nesouhlasí 32 % lidí. Podobný výsledek vychází z toho, že oba výroky jsou věcně provázané. Pozoruhodné je, že s nimi nejvíce souhlasí mladší lidé od 18 do 34 let věku. Příkladem 82 % lidí ve věku do 24 let souhlasí se zvýhodněním pracujících důchodců oproti lidem ve věku mezi 45 až 54 let, kde souhlasí jen 50 %.

Se zvýšením věku odchodu do důchodu nesouhlasí výrazná většina lidí (86 %). 61 % dokonce nesouhlasí rozhodně. Mezi lidmi s nižším vzděláním je souhlas s tímto výrokem nejnižší, a to 10 % u SŠ vzdělaných bez maturity a 6 % SŠ vzdělaných s maturitou. Nejčastěji souhlasí lidé s vysokoškolským titulem, a to oproti kategorii absolventů s maturitou dokonce více než trojnásobný podíl z nich (23 %). Nejvyšší míra souhlasu se zvýšením věku odchodu do důchodu je u lidí s čistým příjmem převyšujícím 40 tis. Kč (24 %), což představuje významný rozdíl oproti lidem s příjmy do 20 tis. Kč (souhlasí 9 %).

FINANCOVÁNÍ DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU

Graf č. 6 – Otázky financování důchodového systému

N=1018

D02E. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

I myšlenky hledání nových zdrojů k dofinancování důchodového systému po tom, co již nebude postačovat výběr pojistného, mají většinovou společenskou podporu. Nejčastěji se dotázaní hlásí k myšlence získání nových prostředků lepším výběrem daní (87 %). I pro větší objem peněz

MEDIAN, s.r.o.

Národních hrdinů 73, 190 12 Praha 9, tel.: 225 301 111, fax: 225 301 101

k dofinancování důchodového systému ze státního rozpočtu (jakožto obecného principu) se vyjádřila většina zúčastněných (69 %) a jen mírně menší množství též souhlasí se získáním zdrojů pro důchody z nových daňových příjmů (63 %).

Naprostá většina účastníků průzkumu (88 %) souhlasí s myšlenkou, že soukromé důchodové fondy jsou dobrým doplňkem, ale nesmí být pilířem důchodového systému (pozn.: slovo pilíř zde bylo použito v obecném slova smyslu, nikoli jako odborné pojmosloví „první důchodový pilíř“ apod.).

Nejnižší podporu má myšlenka, aby výdaje na reformu důchodového systému v příštích 5 letech kryly fondy Evropské unie. To je však dáno nižší srozumitelností této možnosti, neboť u tohoto výroku je vysoký podíl odpovědi „nevím“ (26 %).

Po bližším pohledu na odpovědi v jednotlivých věkových kategoriích je patrné, že s vyšším věkem plynule narůstá souhlas s financováním důchodů i ze státního rozpočtu. V kategorii lidí mezi 18 a 24 lety věku s tímto výrokiem souhlasí necelých 60 % dotázaných, zatímco v kategorii 65 let a více jde již o 82 %. Podobný trend je patrný též u souhlasu s dofinancováním důchodového systému dalšími daňovými příjmy (z 50 % u nejmladších k 76 % u nejstarších) a prostřednictvím lepšího výběru daní (ze 72 % k 94 %).

Částečně do souhlasu s jednotlivými výroky promlouvá také vzdělání respondentů. Souhlas s financováním důchodů i přímo ze státního rozpočtu s vyšším vzděláním klesá. U lidí, kteří absolvovali jen základní školu či střední školu bez maturity dosahuje přes 78 %, u absolventů vysokých škol jen 51 %. U souhlasu s výrokiem, že soukromé spoření je dobrým doplňkem, ovšem nemělo by být pilířem důchodového systému, je rovněž patrný rozdíl mezi absolventy středních škol s maturitou (92 % souhlasí) a absolventů vysokých škol (79 % souhlasí).

S ohledem na aktuální politické preference respondentů pozorujeme nejvyšší míru souhlasu s dofinancováním důchodového systému z daní u voličů ČSSD, ať už jde o souhlas s přímým dofinancováním ze státního rozpočtu (92 %), z nových daní (88 %), či lepším výběrem těch stávajících (96 %). Obdobný trend je zřejmý též u potenciálních voličů KSČM, ANO 2011 a Přísahy, která se do realizovaného průzkumu dostala jen prostřednictvím možnosti „jiné“. Naopak nejmenší míru souhlasu jsme zde zjistili u voličů koalice SPOLU (55 % pro dofinancování ze státního rozpočtu, 53 % z nových daní). I podporovatelé této strany ovšem převážně souhlasí s financováním lepším výběrem stávajících daní (89 %).